

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 13468208 653/20-123

ETTERFORSKING AV DØDSFALL I SENTRALARRESTEN OSLO POLITIDISTRIKT 14. OKTOBER 2020

1. Sammendrag og konklusjon

Den 14. oktober 2020 ble X funnet død på cellen i sentralarresten i Oslo. Spesialenheten iverksatte obligatorisk etterforskning etter påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd, som innebærer at hendelsen skal etterforskes selv om det ikke er grunn til mistanke om at det har skjedd en straffbar handling.

Likundersøkelsen konkluderte med at dødsfallet skyldtes inntak av rusmidler. Etterforskningen har ikke kunnet avdekke når X inntok dette. Etterforskningen har heller ikke avdekket at det var forhold ved Xs oppførsel eller helsetilstand ved pågripelsen, inkvireringen eller under arrestoppholdet som tilsa at han skulle ha vært henvist til legeundersøkelse eller at han ikke var egnet til å være i arresten. Han fikk tilsyn i henhold til gjeldende instruks/retningslinjer.

For samtlige involverte tjenestepersoner viste etterforskningsresultatet med særlig styrke at det ikke var begått straffbare handlinger i forbindelse med dødsfallet, og saken er henlagt idet intet straffbart forhold anses bevist. Det var heller ikke grunnlag for foretaksreaksjon i saken.

2. Anmeldelsen

Spesialenheten for politisaker ble varslet 14. oktober 2020 ca. kl. 08:30 av Krimvaktene ved Oslo politidistrikt om at X var funnet død på cellen i sentralarresten kl. 07:34. Livreddende førstehjelp var forgjeves blitt forsøkt.

3. Spesialenhetens etterforskning

Etterforskningen har hatt som mål å klarlegge omstendighetene ved politiets håndtering av X fra pågripelse 13. oktober 2020, de involvertes vurdering av hans helsemessige skikkethet ved inkvirering, innhold og hyppighet av inspeksjoner, innsettelse på celle, og hans aktivitet i løpet av natten frem til ambulanspersonell ankom Sentralarresten om morgenen 14. oktober 2020 og overtok livreddende

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

Spesialenheten for politisaker

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR
Tel: 62556100 Faks: 62556102
E-post: post@spesialenheten.no

førstehjelp. I denne perioden har etterforskningen særlig rettet seg mot å skaffe opplysninger om de involvertes vurdering av Xs helsetilstand med henblikk på behovet for å tilkalle lege i løpet av natten, og gjennomføringen av visitasjon og kroppsransaking.

Spesialenheten har innhentet kopi av dokumenter i politiets straffesak 1526xxxx der X og kameraten ble pågrepet og innsatt i arresten om kvelden 13. oktober 2020, for bæring av kniv på offentlig sted og narkotikabesittelse.

Spesialenheten har også innhentet:

- Utskrifter fra politioperativt register (PO-logg) for pågripelsen 13.oktober, dødsfallet 14. oktober og hendelsen om mulig knivstikking.
- Plantegninger for celler i 2.etasje.
- Kameraopptak 13.oktober 2020 fra mottaksgård ved ankomst sentralarresten, innkommstavdeling, vakta hvor X ble inkvirert, og gang til celle i andre etasje som leder til celle 02-80.
- Arrestvideo på celle 02-80 fra 13. til 14. oktober 2020.
- Arrestjournal og aktivitetslogg i arresten.
- Ambulansejournal og journal fra legeambulanse.
- Rapport fra begravellesbyrå ved avhenting i arresten.
- Inspeksjonslogger, logg for nøkkelkortoversikt og bemanningsoversikt.
- Foreløpig og endelig sakkyndig likundersøkelse mottatt og registrert 16.oktober 2020 og 21. desember 2020, og rapport fra åstedsundersøkelse 21. desember 2020.
- Oslo politidistrikts spesialinstruks av 28. januar 2014 Innsettelse og behandling av arrestanter i sentralarresten - Arrestinstruksen, sist revidert 3.oktober 2016.

Følgende er avhørt med status som mistenkt:

- A hadde dagvakt 14. oktober 2020. Han er arrestforvarer og var operatør på kontrollrommet på tidspunktet da X døde.
- B var ledende arrestforvarer (LAF) natt til 14. oktober 2020 og ble først avhørt som vitne. Han ble avhørt på ny med status som mistenkt 25. november 2020 for å undersøke nærmere hans dialog med X i løpet av natten og hans vurderinger av Xs helsetilstand.

Følgende er avhørt med status som vitne:

- Politiførstebetjent C pågrep X og kameraten 13. oktober 2020, transporterte begge til Sentralarresten, og kroppsransaket X på cellen. Cs kollega politibetjent D er ikke avhørt.
- Arrestforvarer E jobbet natt til 14. oktober 2020, bistod ved mottak av X, og ved inkvirering og visitasjon på cellen.
- Arrestforvarer F jobbet dagvakt 14. oktober 2020 og var den første som fant X om morgenen ca. kl. 07:34.
- Arrestforvarer G jobbet natt til 14. oktober 2020 og var en av flere arrestforvarere som gjennomførte inspeksjoner i løpet av natten.
[Redacted]
- Politioverbetjent og vaksjef i arresten H jobbet kveldsvakt 13. oktober 2020.
- Ledende arrestforvarer B.

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 2 av 12

Spesialenheten har utarbeidet egenrapport av gjennomgangen av arrestvideo og øvrige kameraopptak.

Spesialenheten har utarbeidet egenrapport om ransaking/beslag i forbindelse med funn ved obduksjon 16. oktober 2020 i Xs eiendeler innelåst i eget skap utenfor celle.

Kripós har bistått ved gjennomføringen av åstedsundersøkelse 14. oktober 2020 på celle sammen med overlege I ved Oslo Universitetssykehus ved seksjonen for rettspatologi og klinisk (RMI). Kripós var også til stede under obduksjon 16. oktober 2020 gjennomført av RMI. Kripós har utarbeidet illustrasjonsmappe med bilder av avdøde.

Retten har på begjæring fra Spesialenheten oppnevnt bistandsadvokat J for avdødes datter Y1 og bistandsadvokat K for avdødes foreldre Y2 og Y3. Spesialenheten opprettet også pårørendekontakt 14. oktober 2020 kort tid etter at Spesialenheten ble varslet om hendelsen.

4. Nærmere om sakens faktum

4.1. Dødsårsak og fremstilling for lege

På bakgrunn av opplysningene fremkommet i saken legger Spesialenheten til grunn at X ble funnet livløs på celle av arrestforvarer F om morgenen 14. oktober 2020 ved matutlevering kl. 07:34. X ble funnet liggende på magen med ansiktet ned i madrassen.

X ble ikke fremstilt for lege før han ble innsatt på cellen eller under arrestoppholdet. Samtlige vitner og mistenkte har i hovedsak forklart seg sammenfallende om deres vurderinger av Xs helse- og rustilstand ved pågripelsen, ved inkvireringen og under arrestoppholdet. Alle som var i kontakt med X har forklart at de oppfattet ham som oppgående og ikke ruset ved inkvireringen, og det ble på denne bakgrunn besluttet normal inspeksjonshyppighet med et tidsintervall på én gang i timen. Arrestpersonell har ved inspeksjonene frem til ca. kl. 06:25 ikke reagert på noe ved Xs oppførsel, og har ikke vært i tvil om hans helsemessige skikkethet til å sitte i arresten.

Foreløpig obduksjonsrapport 16. oktober 2020 kunne ikke påvise noen sikker dødsårsak, men åpnet for at dødsfallet kan ha skjedd i forbindelse med tilførsel av rusmidler/legemidler. Endelig obduksjonsrapport forelå 21. desember 2020 og fastslår dødstidspunktet til 14. oktober 2020 ca. kl. 06:50. Om funn av stoffer i kroppen, dødsårsak og tidspunkt fremgår det i rapportens punkt 2-4:

"2. Av tegn til sykkelige forandringer er det påvist blodstuede lunger, noe som er et uspesifikt funn. I leverporten er det forstørrede lymfeknuter, [REDACTED]

3. Ved toksikologisk analyse av blod er det påvist funn som tyder på inntak av sentralstimulerende rusmidler (amfetamin, metamfetamin, kokain), smertestillende legemidler (buprenorfin, morfin), sløvende legemiddel (klonazepam) og cannabis (THC), konferer vedlagte analysesvarrapport. Morfin og nedbrytningsprodukt av kokain er påvist i urin.

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 3 av 12

Som det fremgår av analysesvarrapport er konsentrasjonen av buprenorfin i et nivå der dødelige forgiftninger forekommer. De påviste rusmidlene og legemidlene kan forsterke hverandres virkning i kroppen.

Test for koronavirus er negativ.

4. Døden antas å skyldes forgiftning med rusmidler og legemidler, der buprenorfin trolig har hatt avgjørende betydning. Det er ut fra analysefunnene ikke mulig å angi tidspunkt for inntak av de ulike stoffene".

4.2. Hendelsen forut for innsettelsen - pågripelsen 13. oktober 2020

X og kameraten ble påtruffet og kontrollert 13. oktober 2020 av patrulje A-04, bestående av politiførstebetjent C og makker politibetjent D, i forbindelse med at politiet søkte etter en gjerningsperson etter en mulig knivstikking i Oslo sentrum. På bakgrunn av funn på begge under ransaking, blant annet narkotika og kniv på X ble begge pågrepet kl. 21:46, og pågripelsen ble senere opprettholdt etter skriftlig beslutning fra jourhavende jurist. C overvar ransakingen av X mens den ble utført av D. X og kameraten ble påsatt håndjern og satt inn i politibilen. Begge hadde munnbind. C oppfattet X som fullt ut oppegående og i godt humør. Det var ingenting ved Xs helse eller rustilstand som C reagerte på. Det er ikke ofte C takker for samarbeidsviljen, men det gjorde han denne gangen.

4.3. Inkvirering i vakta

X ble ført inn til vakta for inkvirering ca. kl. 22:05. En arrestforvarer, opplyst å være L, satt i skranken bak en glassvegg. L er ikke avhørt. C foretok først en utvendig visitasjon av Xs eiendeler og verdisaker. Kameraopptak fra vekten viser at X står vendt mot glassveggen i skranken med hendene på ryggen iført håndjern og munnbind. Arrestforvarer E bistod med inkvireringen og gjennomgangen av eiendelene. Vaktsjef H jobbet kveldsvakt 13. oktober 2020, og kom inn i vekten omtrent samtidig for å observere X. Arrestforvarer E spurte X om han hadde drukket alkohol eller ruset, noe X svarte "nei" på. E spurte også politiførstebetjent C om han var enig i at X ikke var påvirket, hvorpå C svarte "i hvert fall ikke åpenbart". På spørsmål fra E om han hadde noe "stoff" på seg, svarte X at "jeg er ganske sikker på at jeg ikke har det". Av opptaket ser man at X ble påsatt et nytt munnbind. X har også en dialog med arrestforvarer bak skranken.

Politiførstebetjent C, vaktsjef H og arrestforvarer E har i hovedsak forklart det samme om at X svarte adekvat på spørsmål og at det ikke var noe å bemerke ved hans adferd, oppførsel eller talemåte for øvrig. Flere vitner, deriblant E, oppfattet at det eneste X var bekymret for var om han rakk jobben sin kl. 08:00 morgenen etter.

Vaktsjef H har forklart at han har ansvaret for å undersøke om det er hjemmel for pågrepelse og å vurdere arrestanters helsemessige skikkethet. Han gikk av vakt kort tid etter at X ankom sentralarresten. Han snakket ikke selv med X, noe han kun hadde gjort hvis han hadde vært i tvil om arrestantens helsemessige tilstand eller hvis han var påvirket. H var aldri i tvil når det gjaldt X og kameratens helsemessige skikkethet til å sitte i arrest. Han oppfattet begge som oppegående.

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 4 av 12

4.4. Innsettelse og kroppsransaking på cella

Ifølge video fra arresten fulgte arrestforvarer E og politiførstebetjent C X opp til celle 02-80 kl. 22:19, og i logg for nøkkelkortavleser og inspeksjonslogg ble celledøren åpnet kl. 22:22, dvs. ca. 3 minutters avvik fra video og logg. Celle 02-80 ligger i andre etasje. Fra inspeksjonsluka er det innsyn i tilnærmet hele cellen og det benyttes adgangskort og egen personlig kode for å åpne en stengt luke. I taket på cella er det et videoovervåkningskamera, og opptaket kan ses på skjerm fra vaktentralen. Det er også kamera i gangen utenfor cella. I rommet er det en gul madrass og integrert toalett med en servant av stål.

C tok av håndjernene og kroppsransaket X. Både C og E har forklart seg om visitasjonen og kroppsransakingen. Arrestforvarer E bistod visitasjonen ved at han stod i gangen utenfor cella og tok i mot Xs eiendeler og gjennomgikk disse forløpende. Ettersom E sto bak celledøren i gangen, er ikke visitasjonen av klærne og eiendelene i særlig grad fanget opp av overvåkningskameraet. Begge har forklart at de fortsatt opplevde X som blid, at han svarte adekvat på spørsmål og var samarbeidsvillig. Kroppsransakingen på cellen kan iakttas på arrestvideoen, og sammenfaller med forklaringene fra C og E. X tok av seg alle klærne fortløpende og ga dem til C. X kledde seg helt naken, løftet på pungen, satte seg på huk to ganger ettersom første gang ble gjort feil, og hostet. C observerte at X selv tok av seg og vrentte sokkene. Munnhulen ble ikke undersøkt. C har forklart at han gjennomførte kroppsvisitasjonen slik det etter hans syn skal gjøres. E har forklart at det er politiet som har ansvaret for vedkommende helt til celledøra lukkes. Celledøren ble lukket kl. 22:23.

C har forklart at han var i kontakt med X i ca. 1 time fra han ble pågrepet til han ble tatt med på cella, og at han ikke opplevde noen endringer i Xs adferd i løpet av denne tiden.

4.5. Inspeksjoner og Xs aktivitet ila natten

Videoen fra overvåkningskameraet viser at X var aktiv store deler av natten. Han spiste, gikk på do og pratet med seg selv og ansatte på callingen og ved flere inspeksjoner. E, B og G har i hovedsak forklart det samme om inspeksjonshyppighet og gjennomføringen om natten frem til siste inspeksjon kl. 06:25, og hvordan de oppfattet Xs aktivitet på cellen.

Basert på logg for nøkkelkortavleser, føringer i aktivitetslogg og arrestvideo legges det til grunn at det er gjennomført 7 inspeksjoner/tilsyn fra kl. 23:33 til siste inspeksjon kl. 06:25. I tillegg fikk X en ekstra madrass på grunn av ryggproblemer ca. kl. 00:42, og hadde kontakt med B tre ganger i løpet av natten om blant annet medisinerbehov og for å prate. Utover dette er det dokumentert at inspeksjonene ble gjennomført ved tilsyn gjennom inspeksjonsluken både med og uten samtaler med X, hvorpå arrestforvarerne har sett etter bevegelser i magen og liggestilling i tilfelle han sov. X var generelt aktiv, mye våken og pratet en del med seg selv fra ca. kl.03:30 til kl. 04:48, og han hadde i denne perioden flere samtaler med arrestforvarerne om at han likevel ønsket advokat.

G har vært arrestforvarer i Oslo politidistrikt siden 2005. Hun startet vekten 13. oktober 2020 kl. 22:50. Hun gjennomførte til sammen tre inspeksjoner ca. kl. 01:30, kl. 02:30 og kl. 06:25, men snakket kun med X ved første inspeksjon. Hun har forklart at hun opplevde X som fullt ut oppegående, og det var ikke noe irregulært å bemerke ved hans adferd. Videoopptaket fra cellen viser at

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 5 av 12

X sto opp og gikk på do rett etter at inspeksjonsluken ble stengt kl. 06:26, hvorpå han la seg ca. kl. 06:30. Kl. 06:38 plystret han og beveget armer og føtter mens han lå på madrassen frem til ca. kl. 06:41 hvor han kremtet, la seg på magen og begynte å lage snorkelyder. Kl. 06:45 kan man høre svært lange åndedrag, og han ligger urørlig etter siste hørbare åndedrett ca. kl. 06:50.

4.6. Mistenkte Bs dialog med X i løpet av natten

B kom på jobb 13. oktober 2020 kl. 22:50 og overtok som ledende arrestforvarer. Han ble først avhørt som vitne, og ble avhørt på ny med status som mistenkt 25. november 2020 for å forklare seg nærmere om sin dialog med X i løpet av natten og hans vurderinger av Xs helsetilstand og medisinbruk. Han har forklart at det ikke var noen anmerkninger av betydning knyttet til X da han kom på jobb.

Han har forklart at han hadde kontakt med X 3 ganger den natten. Han gjennomførte inspeksjonen kl. 05:30, og X ga ved to tilfeller før denne inspeksjonen uttrykk for at han trengte medisiner. Ifølge B var det først og fremst sovemedisin som X etterspurte, og som han ble fortalt at han ikke kunne få.

B har forklart at han ble bedt om å gå til celle 02-80 etter oppringning på callingen, ettersom det var snakk om at den innsatte trengte medisiner. Han mener dette var før kl. 00:00. Dette samsvarer med arrestvideoen kl.23:28 hvor X, idet han fikk kontakt med kontrollrommet, sa at det gjelder "blant annet søvn, rygg og jeg går på Subutex". Etter samtale med X loggførte B ca. kl. 23:52 at X:

"sier han går på faste medisiner, har tatt dagens dose, har kun behov for medisiner sine hvis han blir sittende utover dagen".

B har forklart at det ikke ble gjort noe mer vedrørende dette på det tidspunktet. Gjennomgangen av arrestvideoen sammenfaller i hovedsak med loggføringen.

B har forklart at han noe senere om natten fikk ny informasjon fra kontrollrommet om at X også brukte hjertemedisiner. Ifølge arrestvideoen ringte X på callingen ca. kl. 01:10 og sa at han hadde litt problemer med "hjerte, hjertesvikt og rygg, jeg har plutselig besvimt og det har jeg aldri opplevd før, jeg tror jeg egentlig burde ha vært og snakket med en lege". X hadde dialog med personell på kontrollrommet gjennom callingen, som svarte at de skulle undersøke informasjonen. B kom inn på cellen kl. 01:34, og de innledet en dialog om han trengte medisinsk hjelp. Dette samsvarer med aktivitetsloggen der det er loggført kl. 01:49 at "Sier han har tatt dagens dose med medisiner hvis han blir sittende utover dagen må han få disse. Ønsker ikke legetilsyn".

På spørsmål fra B om hvorfor X ikke hadde fortalt tidligere at han brukte hjertemedisiner, svarte X at han hadde glemt det. X gjentok at han hadde "tatt dagens dose og hadde ikke bruk for dem før i morgen, dersom han ble sittende". B oppfattet X slik at det var behovet for sovemedisin som var grunnen til hans ønske om legetilsyn, og at hvis legetilsyn ikke var mulig, var det ikke så farlig. Bs forklaring om samtalen med X samsvarer i hovedsak med det som er nedtegnet i aktivitetsloggen og for øvrig fremgår av arrestvideoen. B har forklart at han fortløpende gjorde vurderinger av X og isolasjonsdempende tiltak, men vurderte at det ikke var behov for dette. Videoen fra arresten viser at X

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 6 av 12

i samtalene med B og andre arrestforvarere under arrestoppholdet var opptatt av når han kunne lufte, at han ønsket røyk, kaffe, ønsket å prate med etterforsker, ønsket penn og papir, og spurte om når han ville bli avhørt.

Ved vaktskiftet opplyste B til påtroppende ledende arrestforvarer at X måtte ha medisiner i løpet av dagen dersom han ble sittende.

4.7. Matutlevering kl. 07:30, livreddende førstehjelp og undersøkelser på celle 02-80
Av arrestvideoen ser man at arrestforvarer F i forbindelse med matlevering ca. kl. 07:34 ikke fikk kontakt med X. F har forklart at hun har jobbet i arresten i 21 år og kjenner godt til hva hun skal se etter hos arrestantene. Hun opplevde at han sov tungt. Hun forsøkte å riste i ham, flere tjenestepersoner kom til, sentralen ble varslet og X ble lagt i stabilt sideleie på gulvet. De forsøkte forgjeves smertepåføring. Hjerterkompresjon ble startet kl. 07:39 og livreddende førstehjelp pågikk frem til ambulanspersonell var på stedet og overtok kl. 07:47. Livreddende førstehjelp ble ifølge journal fra legeambulans og arrestvideo avsluttet etter ca. 15-20 minutter, og X ble konstatert død kort tid etter. Ambulanspersonalet forlot cellen kl. 08:13 og Kriminalvakten overtok og startet fotografering kl. 08:26.

Kripes gjennomførte cellen samme morgen, uten at det ble gjort funn. Undersøkelsene er beskrevet i rapport om åstedsundersøkelse. I et skap utenfor cellen lå mer av Xs eiendeler, blant annet klær, mobiltelefon og bankkort. Ved senere obduksjon, med påfølgende gjennomgang av Xs eiendeler, ble det funnet en mindre mengde hvitt materiale og flere sprøytespisser. Pulveret er analysert til å være kokain.

4.8. Mistenkte A som operatør på kontrollrommet

Arrestforvarer A ble avhørt som mistenkt ettersom han hadde vakt på kontrollrommet på tidspunktet X ble funnet livløs 14. oktober 2020 kl. 07:34. Han har jobbet i Sentralarresten siden 2007. A kom på jobb ca. kl. 06:40 som er 10 minutter før hans dagsett egentlig starter, men på grunn av COVID-19-pandemien startet han tidligere. Han hadde overlapp med avtroppende nattevakt på kontrollrommet M. M er ikke avhørt. På kontrollrommet er det oversikt over alle cellene på skjerm. Han har forklart at det ikke var noen spesiell informasjon om X på celle 02-80 under vaktbyttet/parolen kl. 07:00. Det var 21 innsatte. A har forklart at han så nøye på hver "brikke" på fire store TV-skjermer, som blant annet viser alle cellene, og at han hele tiden etter at han kom på jobb anså X som "sovende". Det var ikke noe spesielt som fanget hans interesse. A har i sin forklaring utdypet nærmere om adferd og tegn han ser etter for å forhindre dødsfall.

5. **Spesialenhetens vurdering**

Selv om det ikke er grunn til mistanke om en straffbar handling, skal etterforskning settes i verk dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenesteutøvelse, eller noen dør eller blir alvorlig skadet mens de er tatt hånd om av politiet eller påtalemyndigheten, jf. påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd.

Saken er vurdert etter straffeloven § 172 om grovt uaktsom tjenestefeil. Anvendelsesområdet for § 172 er handlinger som objektivt sett omfattes av straffeloven § 171, som setter straff for den som utøver eller bistår ved utøving av offentlig myndighet og grovt bryter sin tjenesteplikt. Kravet om at bruddet må være grovt innebærer at bagatellmessige forgåelser ikke omfattes. Om dette vilkåret uttales det i Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) kap. 12.2.4, s. 338:

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 7 av 12

"Vilkåret har betydning på to punkter: For det første må avviket fra korrekt handlemåte være grovt. For det andre må det være tale om brudd på en tjenesteplikt av en viss betydning."

Skyldkravet er grov uaktsomhet. Det følger av straffeloven § 23 at "den som handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom. Uaktsomheten er grov dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse".

Ved vurderingen av om det er begått tjenestefeil i denne saken, må man se hen til om gjeldende regler og instruks for innsettelse i arrest og tilsyn med arrestanter er fulgt; forskrift om bruk av politiarrest av 30. juni 2006, Politidirektoratets rundskriv 2018/011 av 9. november 2018 om Instruks for bruk av politiets arrester (arrestinstruksen) med tilhørende veileder til instruks for bruk av politiets arrester av samme dato og Oslo politidistrikts egen spesialinstruks. Det bemerkes at sistnevnte spesialinstruks ble erstattet av en ny rutinebeskrivelse 1. desember 2020, og etter Spesialenhetens vurdering har det ikke vært nødvendig å innhente sistnevnte rutinebeskrivelse.

Fremstilling for vakt sjef, beslutning om innsettelse uten fremstilling for lege

Det følger av forskrift om politiarrest § 2-3 at før "innsettelse i politiarrest skal politiet vurdere behovet for helsehjelp og vurdere nødvendig fremstilling for lege".

Arrestinstruksen punkt 6.1 fastslår at arrestanten skal fremstilles for vakt sjef, som skal kontrollere det rettslige grunnlaget for frihetsberøvelsen. Ifølge arrestinstruksen punkt 2.1.3 har "Leder arrest" et stedlig ansvar for oppfølging av administrative rutiner og drift i den enkelte arrest, mens vakt sjefen etter punkt 2.1.4 har ansvar for at behandlingen av den enkelte arrestant gjennomføres i henhold til gjeldende regelverk.

Vakt sjefen skal ifølge arrestinstruksen punkt 6.2, før innsettelse, vurdere om arrestanten har behov for helsehjelp og skal sørge for nødvendig fremstilling for lege i tråd med forskriften § 2-3. Enkelte av oppgavene kan delegeres til ledende arrestforvarer.

Det er opplyst at X ble pågrepet og innsatt med hjemmel i straffeprosessloven. Vakt sjef H kontrollerte om det var rettslig grunnlag for frihetsberøvelsen i henhold til instruksen punkt 6.1 og pågripelsen ble senere opprettholdt av jourhavende jurist. Hs beslutning om ikke å fremstille X for lege er nedtegnet i arrestjournalen, hvor det er huket av for "ikke påv." (*ikke påvirket*). Videre var vakt sjef H til stede ved inkvirering for å observere X. Av veilederen punkt 6.2 presiseres det at det ikke stilles krav om rutinemessig fremstilling til legevakt og at det må skje en konkret vurdering av behovet.

Gjennomgangen av arrestvideo og forklaringene til C, E og H gir etter Spesialenhetens vurdering ikke indikasjoner på at X skulle ha vært vurdert av lege ved innsettelse i arrest. Ettersom X ikke ble oppfattet som åpenbart beruset, og han ble vurdert som helsemessig skikket til å sitte i arresten, besluttet H vanlig inspeksjonshyppighet i henhold til arrestforskriften § 2-5 andre ledd og instruksen punkt 11.2, som er én gang i timen. X ba heller ikke om lege- eller helsehjelp ved innsettelsen, noe som ifølge arrestinstruksen punkt 6.2 er et moment i vurderingen av om han skal fremstilles for lege.

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 8 av 12

Inspeksjon og vurdering av Xs helsemessige tilstand under arrestoppholdet Det følger av arrestforskriften § 2-3 tredje ledd om helsetilsyn at:

"Under arrestoppholdet skal innsatte gis rett til å ta kontakt med lege for nødvendig helsehjelp. Kontakten kan gjennomføres enten ved at politiet henvender seg til helsepersonell eller ved at den innsatte selv tar kontakt med helsepersonell pr. telefon etter at politiet har forvissnet seg om at det er helsepersonell som besvarer henvendelsen. Hvis den innsatte ønsker det, skal vedkommende kunne samtale direkte og ukontrollert med helsepersonellet"

Det følger videre av arrestforskriften § 2-5 om tilsyn med innsatte at:

"De innsatte skal ha forsvarlig tilsyn og anbringes slik at de ikke kommer til skade eller utsettes for unødige lidelser, og slik at de ikke kan påføre andre skade. Den ansvarlige for arresten skal sørge for at det føres nøye tilsyn med de innsattes helsetilstand og at lege straks tilkalles ved behov. Den innsatte skal tilbys nødvendig mat og drikke.

Innsatte som er syke eller påvirket av alkohol eller andre berusende midler, skal inspiseres hver halvtime, med mindre omstendighetene tilsier hyppigere tilsyn. Tidspunktet for de enkelte inspeksjonene og resultatet av disse skal anmerkes i arrestjournal.

Den ansvarlige for arresten tar konkret stilling til hva tilsynet ved den enkelte inspeksjon skal bestå i, vurdert ut fra hva som er nødvendig i hvert enkelt tilfelle. Den som utfører inspeksjonen, skal som minimum ved selvsyn forsikre seg om den innsattes situasjon, herunder om vedkommende trenger legehjelp eller er i en situasjon hvor vedkommende lett kan skade seg selv"

Nærmere regler og retningslinjer om helsehjelp under arrestoppholdet fremgår av arrestinstruksen og veilederen punkt 9, og er i hovedsak sammenfallende. Det fremgår uttrykkelig av punkt 9.3 at legemidler ikke skal gis arrestanten uten etter anvisning av lege. Instruksen punkt 11 regulerer nærmere innholdet og gjennomføringen i den enkelte inspeksjon, og det fremgår uttrykkelig at arrestpersonellet fortløpende skal vurdere arrestantens tilstand og dersom det oppstår tvil skal lege tilkalles. Den som utfører inspeksjonen skal som et minimum ved selvsyn forsikre seg om arrestantens situasjon, skal kontrollere pustefrekvens og om arrestanten har skiftet stilling. Dersom det vurderes som forsvarlig skal arrestanten etter instruksen gis anledning til å sove uforstyrret.

Det er Spesialenhetens syn at inspeksjonene har vært adekvate, forsvarlige og utført i henhold til gjeldende regelverk og instruks. X ble fulgt opp under arrestoppholdet utover vanlig inspeksjonshyppighet, og det ble gjennomført 7 inspeksjoner/tilsyn fra tidsperioden kl. 23:33 til 06:25. Han fikk flere samtaler med arrestpersonalet nettopp fordi han var våken og aktiv store deler av natten, og på et tidspunkt fikk han en ekstra madrass. Det er etter Spesialenhetens vurdering ingen holdepunkter for at de ansattes tilsyn med og håndtering av X har sammenheng med dødsfallet. Det har i henhold til arrestinstruksen kapittel 12 også blitt vurdert isolasjonsdempende tiltak hvilket fremgår av aktivitetsloggen, uten at det fremgår hvilke tiltak som er vurdert. Dette har ikke betydning for utfallet av denne saken.

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 9 av 12

Mistenkte B

Den videre vurderingen gjelder om det kan oppstilles en varslings- og eller oppfølgingsplikt gitt den kunnskapen B fikk i løpet av natten om Xs helsetilstand.

B har forklart at han aldri var i tvil om eller usikker på Xs helsetilstand og om X skulle ha blitt fremstilt for lege under arrestoppholdet. Det var ikke noe ved Xs oppførsel som gjorde at han oppfattet at han hadde behov for lege. B har opplyst at X første gangen ba om legetilsyn, men opplevde at X egentlig ønsket å prate, og ut fra samtalen med X oppfattet han det slik at det var behovet for innsovningsmedisin som var grunnen til Xs ønske om legetilsyn. Ettersom han ikke kunne få sovemedisin, var det heller ikke viktig med legetilsyn. X uttrykte også på et tidspunkt at han ikke ønsket legetilsyn. Obduksjonsrapporten taler også med styrke mot at det er noe å bebreide B, da døden antas å skyldes forgiftning med rusmidler og legemidler.

Spesialenhetens gjennomgang av arrestvideoen med lyd og bilde sammenfaller i hovedsak med Bs forklaring om at X først og fremst var opptatt av sovemedisin, selv om X riktignok ga uttrykk for ryggplager, hjertemedisin og at han hadde besvimt i det siste. Det vises også til forklaringen fra blant annet G, som heller ikke oppfattet at det var noe irregulært ved hans adferd. Ifølge arrestvideoen var X opptatt av andre ting enn medisiner da arrestforvarerne kom på inspeksjon etter samtalen med B.

Etter Spesialenhetens vurdering er det ikke holdepunkter for at manglende fremstilling for lege eller manglende viderebringelse av opplysninger som X ga til B, har hatt betydning for dødsfallet. Spesialenhetens etterforskning taler med styrke mot at B har opptrådt på et vis som kan lede til straffansvar, og saken henlegges for ham som intet straffbart forhold anses bevist.

Mistenkte A

Spesialenhetens etterforskning taler med styrke mot at A har begått en straffbar handling i forbindelse med ansvar og oppgaver han hadde som operatør på kontrollrommet. A kom på jobb noen minutter før X, ifølge obduksjonsrapporten, døde. A fikk ikke opplysninger ved vaktskiftet som tilsa at han skulle være særlig oppmerksom på X. Det er også vektlagt at dødsfallet skjedde på en tid av døgnet det er vanlig at arrestantene sover, sammenholdt med det faktum at X kort tid før dødsfallet viste livstegn ved blant annet å snu seg og legge seg på magen. Det at X lå i samme stilling i ca. 40 minutter, endrer ikke denne vurderingen.

Saken henlegges for A som intet straffbart forhold anses bevist.

Øvrige forhold – unnlatt undersøkelse av munnhulen

Bistandsadvokat J har under etterforskningen blant annet tatt opp manglende undersøkelse av munnhulen, og om X på slik måte kan ha fått med seg stoffer inn på cellen.

I henhold til politiinstruksen § 9-3 første punktum skal personer som innsettes i arrest visiteres og fratas ”penger, verdisaker, alkohol og andre berusende eller bedøvende midler, samt gjenstander egnet til skade ham selv eller andre.” Politiloven § 10 annet og tredje ledd er i all hovedsak likelydende, men med unntak av at visitasjon i henhold til

Underskrevet digitalt

Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 10 av 12

disse bestemmelsene er valgfrie, jf. at politiet i henhold til annet ledd ”kan visitere” og at personer som settes i arrest i henhold til tredje ledd ”kan fratas alle gjenstander som er egent til skade”. I vurderingen av hvordan visitasjon og ransaking skal gjennomføres må en også se hen til politiloven § 6 som oppstiller alminnelige regler for hvordan polititjenesten skal utføres.

X ble visitert og ransaket ved pågripelsen, ved inkvireringen og på cella. Spesialenhetens etterforskning har ikke funnet opplysninger om at munnhulen ble undersøkt.

For pågrepne etter straffeprosessloven er hjemmelen for ransaking regulert i straffeprosessloven §§ 195-199 og § 178 som regulerer sikkerhetsransaking. Likelydende regler følger av Oslo politidistrikts spesialinstruks punkt 6, 6.2 om sikkerhetsvisitasjon og om ransaking i forbindelse med innsettelse i arresten punkt 6.4.

Arrestinstruksen punkt 6.8.1 fastslår at uavhengig av det rettslige grunnlaget for innsettelsen skal arrestanten visiteres for å søke etter våpen eller farlige gjenstander som er egnet til å skade arrestanten selv, samt alkohol og andre berusende eller bedøvende midler mv. Det presiseres at visitasjonen ikke skal være mer omfattende enn det som er nødvendig for å ivareta dette formålet, noe som gjentas i veilederen og følger av praksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD). Arrestinstruksen regulerer i punkt 6.1.8.3 når kroppsvisitasjon kan gjennomføres, og dersom det etter en konkret vurdering er ”grunn til å tro” at arrestanten kan skjule gjenstander på kroppen på en slik måte at disse ikke vil kunne avdekkes ved visitasjon utenpå klærne og av ytterplagg, kan kroppsvisitasjon gjennomføres. Kroppsvisitasjonen kan etter samme punkt innebære at arrestanten kles helt naken og det kan foretas en ytre besiktigelse av kropp og undersøkelse av om gjenstander er gjemt på kroppen. Det er imidlertid ikke anledning til å undersøke kroppes hulrom som ledd i kroppsvisitasjon/ransaking. Ut fra gjennomgangen av regelverket oppstiller ikke lov eller instruks noen ubetinget plikt til å undersøke munnhulen eller hår mv. i alle henseender, og det må gjøres en konkret vurdering i den enkelte sak med utgangspunkt i gjennomgangen av ovennevnte regelverk.

På grunn av COVID-19-pandemien var det i gitte situasjoner påbudt å bruke munnbind. X var iført munnbind fra pågripelsen til han ble satt inn på cellen, og håndjern ble tatt av først på cellen. Obduksjonsrapporten kan ikke fastslå når stoff kan ha blitt inntatt, og etterforskningen kan ikke si noe sikkert om X fikk med seg stoff inn på cellen eller ikke. Det er verken lov eller instruksfestet en plikt til å undersøke munnhulen, men dette skal skje etter en konkret vurdering.

Spesialenheten finner ikke bevismessige holdepunkter for at unnlatt undersøkelse av Xs munn kan medføre straffansvar for noen av de involverte tjenestepersonene.

Foretaksstraff

Når et straffebud er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes. Det gjelder selv om ingen enkeltperson har utvist skyld, jf. straffeloven § 27.

Etterforskningen har ikke avdekket straffbar tjenestefeil i forbindelse med Xs dødsfall i arresten, og vilkår for foretaksstraff er ikke til stede.

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 11 av 12

Vedtak

Saken henlegges for B og A i forhold til straffeloven § 172 som intet straffbart forhold anses bevist.

B, A, Y1 v/bistandsadvokat J og Y2 og Y3 v/bistandsadvokat K underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket oversendes til politimesteren i Oslo politidistrikt til orientering.

Saksbehandler er juridisk rådgiver Mona Skaaden-Bjerke.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 28. januar 2021

Terje Nybøe

Underskrevet digitalt
Terje Nybøe (TNY004) 28.01.2021

side 12 av 12